

עליית יהודי אתיופיה 'עוד מעט, עוד קצת': על געגוע וכמיהה

ייחודי – unique
קהילה – congregation
להיערך – to prepare
טקס – ceremony
ברית – Covenant
פסגה – summit
פורש – spreads
משתחוה – bows
to blow a horn – to blow a horn
כמיהה – yearning
מציינים – mark
המעמד – event
המשקיפה – overlooking
התנפצות – shattering

חג הסיגד, החל בכ"ט בחשוון, 50 ימים לאחר יום הכיפורים, הוא מהחגים הייחודיים של 'ביתא ישראל' – קהילת יהודי אתיופיה. באתיופיה נהגו להיערך לקראתו במשך ימים רבים: בצום והיטהרות, בהכנת בגדים מיוחדים לחג ובשחיטת כבשים ופרות לתפילה ולשבירת הצום. טקס חידוש הברית העומד במרכזו של החג נערך על פסגת הר גבוה: הקס (הכהן) הראשי קורא ברוב עם פסוקים נבחרים מהמקרא, הקהל חוזר על המילים, פורש ידיו לשמים ומשתחוה. בסיום הטקס תוקעים בחצוצרות ומתפללים לחגוג ב'שנה הבאה בירושלים'. הכמיהה לשוב לירושלים והדאגה לשלומה של העיר הן מוטיבים מרכזיים בתפילות חג הסיגד. מאז עלייתם לישראל בשנות השמונים, מציינים 'ביתא ישראל' את החג בעלייה לרגל לירושלים. תחילה צוין המעמד המרכזי בהר ציון ובכותל. כיום מתקיים הטקס בטיילת ארמון הנציב (שרובר), המשקיפה על הר הבית. משנת 2008 התקבל יום הסיגד בחוק כאחד החגים הרשמיים בישראל.

בדף זה נעסוק בגעגוע ובכמיהה, ובהתנפצותם אל מול המציאות. נעמוד על המעבר מתפילות הגעגוע והכיסופים לירושלים האידאלית, אל התפילה הנערכת בירושלים הממשית. הדף נערך בשיתוף עם 'הלל' תל אביב

היהודי הנודד - געגוע לישראל

מתוך קטטורופה היסטורית שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מארצו נולדתי אני באחת מארצי הגולה, אבל בכל עת תמיד דומה הייתי עליי כמי שנולד בירושלים... מתוך נאומו של ש"י עגנון בטקס קבלת פרס נובל לספרות, 1966

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה. מתוך מגילת העצמאות

- איזו תודעה קיומית מתארים הקטעים הללו? עד כמה תודעה זו מאפיינת לדעתכם את העם היהודי? חשבו על דוגמאות נוספות המבטאות תודעה זו.
- כיצד השפיעה הקמת מדינת ישראל על הציפייה והגעגוע לארץ ישראל, ומה מקומם כיום? מה תחושתכם ביחס לתודעה זו?

כמיהת יהודי אתיופיה לירוסלם

מרחוק ישתחו לירושלים הקדושה

סיפרו לנו שירושלים כולה עשויה זהב. שאפילו המדרכות בה עשויות זהב. והאנשים שמתגוררים שם, כולם יהודים החיים בשלום ונרעות, והם מחכים לנו, האחים היהודים. וכשנגיע לשם, יקבלו אותנו בשמחה, ונהייה חלק מהמשפחה הגדולה... למשמע דברים אלו היינו מתמלאים שמחה ותקווה שאכן היום הזה יגיע. גילה ביטאולין, בתוך מ' ולדמן (עורך) הגדת יציאת אתיופיה, תל אביב תשס"ה, עמ' 86

החלום התממש? התנפץ?

province, territory – מחוז
had an opinion – עמדתו על דעתי
betraying – בוגדת

wide open spaces – מרחבים
materialism – חומרנות

עמוק אל תוך הלילה, החלה הצעידה. שלום לך כפרי, שלום לך מחוז ילדותי, שלום לך עולם, אותך ראיתי מאז שעמדתי על דעתי. אני לא בוגדת בכם, אני רק הולכת לארץ אבותי, לארץ החלומות, אתגעגע אליכם.

אשרה דסלה, בתוך מ' ולדמן (עורך) 'הגדת יציאת אתיופיה', תל אביב תשס"ה עמ' 19

אני מאד שמח שעלינו לישראל. יש לי עדיין הרבה געגועים לאתיופיה וחסרים לי החיים החופשיים, המרחבים הפתוחים בטבע, והחיים בחוג המשפחה. באתיופיה היתה הרגשה של אחדות בקרב היהודים, דבר שלא מורגש בארץ... אהבתי את החיים בטבע... לא היה צריך לקנות כל דבר והיתה הרבה פחות חומרנות.

שיגא נגוסה, בתוך מ' ולדמן (עורך) 'הגדת יציאת אתיופיה', תל אביב תשס"ה עמ' 134

proverb – פתגם
bitter seeds – גרעינים מרים

- לאיזו ארץ מתגעגעים הדוברים?
- פתגם אתיופי טוען: 'הגרעינים המרים אצל אמא – טובים מארוחה נהדרת אצל זר'. מהי לדעתכם ארץ האם, ה'מולדת', עבור הדוברים? ומהי 'ארץ החלומות'?

המסע לארץ ישראל / מילים: חיים אידיסיס, לחן: שלמה גרוניך

מגן בזכויות יוצרים

מאתיופיה לירושלים, מדליה ממלכתית בהנפקת החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות. עיצוב: יוסף אליאס ועלמו אישטה
© זכויות יוצרים שמורות לחברה הממשלתית למדליות ולמטבעות

משגיח – protects
דל – meager

מאמץ – effort
החזק מעמד – hold on
אבד – was lost
תנים – jackals
מרגיעה – calming down

נגאל – we will be freed, redeemed
תקפו שודדים – bandits attacked
חרב – sword
עדי – my witness

יתגשם – will come true,
materialize
תעלמי – disappear
לשכנע – to convince

הביצוע לשיר:

<http://www.youtube.com/watch?v=4FjtD3mKrlE>

ה'רח משגיח מעל,
על גבי שק האכל הדל,
המדבר מתחתי, אין סופו לפני
ואמי מבטיחה לאחי הקטנים:
עוד מעט, עוד קצת,
להרים רגלים,
מאמץ אחרון לפני ירושלים.
אור ירח, החזק מעמד,
שק האכל שלנו אבד,
המדבר לא נגמר, יללות של תנים
ואמי מרגיעה את אחי הקטנים:
עוד מעט, עוד קצת,
בקרוב נגאל,
לא נפסיק ללכת לארץ ישראל.
ובלילה תקפו שודדים
בסכין, גם בחרב חדה,
במדבר דם אמי, ה'רח עדי
ואני מבטיחה לאחי הקטנים:
עוד מעט, עוד קצת,
יתגשם החלום,
עוד מעט נגיע לארץ ישראל.
ב'רח דמויתה של אמי
מביטה בי, אמא, אל תעלמי;
לו היתה לצדי, היא היתה יכולה
לשכנע אותם שאני יהודי.
עוד מעט, עוד קצת,
בקרוב נגאל,
לא נפסיק ללכת לארץ ישראל.
עוד מעט, עוד קצת,
להרים עינים,
מאמץ אחרון לפני ירושלים.
חיים אידיסיס, המסע לארץ ישראל

© זכויות יוצרים שמורות למחבר ולאקו"ם <http://www.acum.org.il>

קשיים - difficulties
להשוות – to compare
ליעד הנכסף – longed for
destination

מבודדת – isolated
מנותקת – disconnected
גחלת – glowing ember
מחזה – sight
משתוממים – astonished
יפי תואר – beautiful
השתחו – to prostrate
רעדה – shook
פעורי פה – open mouthed
קרועי עיניים – open eyed
והלומי לב – pounding hearts
השקיעה – invested
משאבים – resources
ניכרים – significant
נסתייע – was not successful
בבושה ובכלימה – with shame
הידעצתי – was shocked
דחייה – rejection
ביזיון – disgrace
מצדיעים – salute
מכורה – homeland

העזנו – dared
הרכנו – we bowed
התאכזבתי – was
disappointed
ערימות – piles
חול – sand

תמימה – שלמה
פורח – dissipating
disappearing
נהרס – destroyed

• אילו קשיים מתוארים בשיר המסע?

• נסו להשוות בין הקשיים המתוארים בדרך, ובין הקשיים המתוארים לאחר ההגעה ליעד הנכסף.

"...קהילה יהודית מבודדת. בארץ הררית רחוקה. כשביטא ישראל מנותקת מבית ישראל. לבדם במשך מאה דורות שמרו על גחלת ישראל..."

זו הייתה יציאת מצרים חדשה... לא היה כמחזה הזה. הטייסים האמריקאיים עצמם עמדו משתוממים ומופתעים. גם עיניהם כמו עינינו לא נשארו יבשות כאשר העולים החלו לרדת ממטוסיהם. משפחה אחר משפחה, ובתוך ילדים יפי תואר... משרגלם דרכה על הארץ הם השתטחו עליה והחלו לשאת תפילה. אינני יודע אם הארץ רעדה. אבל אני בטוח שההיסטוריה רעדה. ואנחנו עמדנו פעורי פה, קרועי עיניים והלומי לב למראה הנס הזה... דבר כזה לא קרה לאף עם אחר...

ישראל השקיעה משאבים ניכרים לעלייתה ולקליטתה של קהילת ביתא ישראל. לצערי, הדבר לא נסתייע. הקליטה בארץ הייתה מלאת קשיים. נגרם צער לעולים. צער שעלינו לתקנו בעתיד. ההתלהבות הגדולה שהייתה במדינה לא תורגמה לשפת המעשים. עלינו לפעול במלוא הכוח... שמעתי בבושה ובכלימה על גן הילדים "אוצר החיים" בבאר שבע... והזדעזעתי לא פחות מדחיייתם של ילדים אתיופים מבית ספר בפתח תקווה. האפליה היא ביזיון לתורת ישראל, והיא בושה למדינת ישראל... יש, וצריך שתהיה, רק ישראל אחת שווה וצודקת לכולם... היום, יום ירושלים, הוא היום בו אנו עומדים יחד ומצדיעים לאלה שיצאו לדרך ועשו ונפלו במסע ההיסטורי הזה. ירושלים, עליה חלמו, מצדיעה בכבוד לנופלים. היא מברכת את שובם של אחינו למכורתם. את הצער לא נשכח. ועל הצרות עלינו להתגבר..."

מתוך נאום נשיא המדינה שמעון פרס בטקס האזכרה הממלכתי לנספים במסע לארץ, ביום ירושלים התש"ע

• על ירושלים לא העזנו לחלום כעל מקום שניתן להגיע אליו...רק מותר היה לחלום... אמרו לנו שאנחנו נוסעים לירושלים. מה פתאום לוד? בסופו של דבר הרכנו את ראשנו ונישקנו את האדמה. גם לוד היא אדמת קודש, אמרנו. האמת? קצת התאכזבתי. הרי חיקיתי לראות ארץ זבת חלב. כך בכל אופן הבטיחו לנו. ומה ראיתי? ערימות של חול.

ב' מאיר, חלום בין סורגים: סיפורם של אסירי ציון מאתיופיה, ירושלים תשנ"ח עמ' 29

• הלוואי הלוואי כאן בארץ היו ממשיכים באותה אמונה. אני אומר לכם, אמונה תמימה, ממש מכל הלב. כשהמנהיג הקיים אומר "זה אסור" אז זה אסור. אין דבר כזה חילוני, דתי. למעשה, כל החלום, כל התקוות, כל מה שחשבנו, הכול ממש כמו אוויר פורח. זה לא אותה ירושלים שאנשים חשבו עליה... הכל נהרס כאן.

הרב יוסף הדנה. בתוך: אתיופיה ויהודי אתיופיה: אז, היום ומחר תל-אביב 2002, עמ' 32

• האם החלום העתיק התממש?

• מהן לדעתכם הסיבות להתנפצותו של החלום?

מעובד על פי:

<http://midreshet.org.il/pageview.aspx?id=1708&print=yes#UserForm>